

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ
ΗΘΙΚΑ
ΝΙΚΟΜΑΧΕΙΑ
Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ

Κάθε αντίτυπο φέρει την υπογραφή του συγγραφέα

Σειρά: Γενικό Λύκειο – Θεωρητικές Επιστήμες
Αριστοτέλης Ηθικά Νικομάχεια Γ' Λυκείου Θεωρητική Κατεύθυνση
Παναγιώτης Τζιτζικάκης

Υπεύθυνος Έκδοσης: Αποστόλης Αντωνόπουλος
Γλωσσική Επιμέλεια: Κυριάκος Εμμανουηλίδης
Σχεδιασμός Εξωφύλλου: Ιάκωβος Γαβαλάς

E-mail συγγραφέα: pasifai@otenet.gr

Copyright 2009 © «ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΥΚΑΜΙΣΑΣ», Παναγιώτης Τζιτζικάκης
για την ελληνική γλώσσα σε όλο τον κόσμο.

ISBN: 978-960-6881-09-1

Απαγορεύεται η με οποιονδήποτε τρόπο, μέσο και μέθοδο αναδημοσίευση, αναπαραγωγή, μετάφραση, δισκευή, θέση σε κυκλοφορία, παρουσίαση, διανομή και η εν γένει πάσης φύσεως χρήση και εκμετάλλευση του παρόντος έργου στο σύνολό του ή τμηματικά, καθώς και της ολικής αισθητικής εμφάνισης του βιβλίου (στοιχειοθεσία, σελιδοποίησης κ.λπ.) και του εξωφύλλου του, σύμφωνα με τις διατάξεις της υπάρχουσας νομοθεσίας περί προστασίας πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενικών δικαιωμάτων περιλαμβανομένων και των σχετικών διεθνών συμβάσεων.

Σωτήρος και Αλκιβιάδου 132, Τ.Κ. 185 35 Πειραιάς
τηλ.: 210 4112507, fax: 210 4116752
url: www.poukamisas.gr, e-mail: publications@poukamisas.gr

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΤΖΙΤΖΙΚΑΚΗΣ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ
ΗΘΙΚΑ
ΝΙΚΟΜΑΧΕΙΑ
Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ

Πρόλογος

Με το παρόν βιβλίο εγκαινιάζεται η απόπειρα ερμηνευτικής και γλωσσικής προσέγγισης αποσπασμάτων από τις πιο σημαντικές ηθικές και πολιτικές πραγματείες του Αριστοτέλη, που περιλαμβάνονται στο σχολικό εγχειρίδιο της Γ΄ τάξης του Γενικού Λυκείου. Φιλοδοξία του γράφοντος είναι να συμβάλει, στον βαθμό που μπορεί, στην αποσαφήνιση βασικών θέσεων της αριστοτελικής ηθικής και πολιτικής φιλοσοφίας.

Για τον σκοπό αυτό, το συγκεκριμένο βοήθημα περιλαμβάνει:

- Απόδοση της εισαγωγής του σχολικού βιβλίου με τη μορφή εκτενούς σχεδιαγράμματος.
- Ερωτήσεις κατανόησης στη σχολική εισαγωγή.
- Αρχαίο κείμενο και μετάφραση σε αντιστοίχιση.
- Λεξιλογικά, ετυμολογικά και γραμματικά σχόλια.
- Χρονικές και εγκλιτικές αντικαταστάσεις.
- Συντακτική ανάλυση κάθε ενότητας.
- Δομή των εννοιών.
- Ερμηνευτική προσέγγιση.
- Απαντήσεις στα «Θέματα για συζήτηση» του σχολικού βιβλίου.
- Λεξιλογικές ασκήσεις και πρόσθετες ερμηνευτικές ερωτήσεις.
- Κριτήρια αξιολόγησης.
- Απαντήσεις στις πρόσθετες ερμηνευτικές ερωτήσεις και στα κριτήρια αξιολόγησης του βοηθήματος.

Ο συγγραφέας

Περιεχόμενα

Εισαγωγή στον Αριστοτέλη	13
Εισαγωγή στα Ἠθικά Νικομάχεια	21
1η Ενότητα: Διανοητική και ηθική αρετή. Ταιριάζει στη φύση μας η ηθική αρετή;	23
2η Ενότητα: Η ηθική αρετή καλλιεργείται με την ηθική πράξη	44
3η Ενότητα: Άλλα επιχειρήματα για τη σχέση ηθικής αρετής και ηθικής πράξης	62
1ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ	78
4η Ενότητα: Σε όλες τις περιστάσεις της (καθημερινής) ζωής μας διαπιστώνεται η σημασία της ηθικής πράξης για την απόκτηση της ηθικής αρετής	80
5η Ενότητα: Η πραγμάτωση της ηθικής αρετής συνεπάγεται ευχαρίστηση για τον άνθρωπο	93
6η Ενότητα: Η αρετή καθιστά τον άνθρωπο ικανό να εκτελέσει το προορισμένο γι' αυτόν έργο	107
2ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ	123
7η Ενότητα: Η αρετή βρίσκεται στη <i>μεσότητα</i> . Προσδιορισμός της έννοιας «μεσότητα»	125
8η Ενότητα: Όπως η τέχνη, έτσι και η ηθική αρετή στοχεύει στο μέσον	144
9η Ενότητα: Σημαντικές διευκρινίσεις για το περιεχόμενο της έννοιας «μεσότης»	158
10η Ενότητα: Ορισμός της αρετής	173
3ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ	188
Επίμετρο	190
Απαντήσεις στα κριτήρια αξιολόγησης	190
Απαντήσεις στις ερμηνευτικές ερωτήσεις	195

Εισαγωγή
στον **Αριστοτέλη**

τὸ μὲν πλεῖον τὸ ὀλίγον
καὶ ταῦτα ἢ κατ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα
ἡμᾶς ... Λέγω δὲ τοῦ μὲν πράγ-
ματος μέσον τὸ ἴσον ἀπέχον ἀφ' ἑκα-
τέρου τῶν ἄκρων, ὅπερ ἐστὶν ἐν κα-
τὰ τὸ πᾶσιν, πρὸς ἡμᾶς δὲ ὁ μήτε-
ρος οὐκ ἀνάζει μήτε ἐλλείπει· τοῦτο δ' οὐ
οὐδὲ ταῦτὸν πᾶσιν. Οἷον εἰ τὰ δέκα
ἀλλὰ τὰ δὲ δύο ὀλίγα, τὰ ἕξ μέσα λα-
βήσονται κατὰ τὸ πρᾶγμα· ἴσῳ γὰρ ὑ-
περέχει τε καὶ ὑπερέχεται· τοῦτο δὲ μέ-
σον ἐστὶ κατὰ τὴν ἀριθμητικὴν ἀναλογίαν
ὁ δὲ πρὸς ἡμᾶς οὐχ οὕτω λεπτερόν
ἐστ' ἢ τῶ δέκα μναῖ φαγεῖν πολὺ δι-
ῶλον, ὁ ἀλείπτῃς ἕξ μνας προστι-
θεῖς καὶ τοῦτο πολὺ τῶ ἑξήκοντα

Εισαγωγή στον Αριστοτέλη

(Απόδοση της σχολικής Εισαγωγής με τη μορφή σχεδιαγράμματος)

Βίος και έργα

Πότε και πού γεννήθηκε ο Αριστοτέλης – Λίγα λόγια για την καταγωγή του.

- Ο Αριστοτέλης γεννήθηκε το 384 π.Χ. στα Στάγειρα, μια μικρή μακεδονική πόλη στη Χαλκιδική, και πέθανε το 322 π.Χ. στη Χαλκίδα, τη γενέτειρα της μητέρας του.
- Ο πατέρας του ονομαζόταν Νικόμαχος και ήταν γιατρός στην υπηρεσία του τότε βασιλιά της Μακεδονίας, Αμύντα του Γ'. Στην επαγγελματική ενασχόληση του πατέρα του οφείλεται η πρώτη επαφή του Αριστοτέλη με τον συναρπαστικό κόσμο των βιβλίων, αφού τα ιατρικά συγγράμματα που διέθετε ο Νικόμαχος αποτέλεσαν τα πρώτα αναγνώσματα του νεαρού τότε φιλοσόφου.

Ο Αριστοτέλης στην Ακαδημία του Πλάτωνα: μαθητής πρώτα, δάσκαλος στη συνέχεια.

- Το 367 π.Χ., σε ηλικία μόλις δεκαεπτά ετών, ο Αριστοτέλης εγκαθίσταται στην Αθήνα και εντάσσεται στην Ακαδημία του Πλάτωνα. Η επιλογή του αυτή οφείλεται αναμφίβολα στην ιδιαίτερη εντύπωση που θα του είχε προκαλέσει ο πλατωνικός λόγος, αφού την περίοδο εκείνη είχε ήδη κυκλοφορήσει σημαντικό μέρος των πλατωνικών έργων.
- Στα δύο πρώτα χρόνια της παρουσίας του στην Ακαδημία (367-365 π.Χ.) ο Αριστοτέλης δεν θα συναντήσει τον Πλάτωνα. Ο τελευταίος βρισκόταν στη Σικελία, στη δεύτερη από τις τρεις επισκέψεις του στην περιοχή εκείνη, με τον φιλόδοξο στόχο να εφαρμόσει στην πράξη τις πολιτικές του θεωρίες για τη συγκρότηση μιας ιδεώδους πολιτείας, όπου την εξουσία θα ασκεί ο φιλόσοφος-βασιλιάς.

- Η διεύθυνση της Ακαδημίας, για το διάστημα εκείνο, είχε ανατεθεί από τον Πλάτωνα στον Εύδοξο από την Κνίδα, έναν λαμπρό νεαρό επιστήμονα, που ασχολούνταν με τις θετικές επιστήμες (μαθηματικά, αστρονομία, γεωγραφία). Ήταν, επομένως, ευτύχημα για τον Αριστοτέλη ότι τα πρώτα χρόνια της παρουσίας του στην Ακαδημία δέχτηκε την επίδραση μιας προσωπικότητας που βρισκόταν πολύ κοντά στη δική του ψυχосύνθεση, τη θετική και επιστημονική και όχι ποιητική, όπως ήταν του Πλάτωνα.
- Ο Πλάτωνας επιστρέφει στην Αθήνα και την Ακαδημία δύο χρόνια μετά την άφιξη του Αριστοτέλη. Αντιλαμβάνεται γρήγορα τα σπάνια πνευματικά χαρίσματα του νέου μαθητή του και γι' αυτό, σύμφωνα με την παράδοση, του αποδίδει το παρανόμι «Νους». Ταυτόχρονα, τον αποκαλεί σκωπτικά «Αναγνώστη», εξαιτίας της συνήθειάς του να μελετά με τις ώρες επιστημονικά συγγράμματα άλλων στοχαστών.
- Ο Αριστοτέλης παραμένει στην Ακαδημία για είκοσι χρόνια, αρχικά ως μαθητής και στη συνέχεια ως ερευνητής και δάσκαλος επιμέρους γνωστικών αντικειμένων. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις που έρχεται σε σύγκρουση με εκπροσώπους άλλων φιλοσοφικών σχολών (Ισοκράτης), με συναδέλφους του στην Ακαδημία (Ηρακλείδης, Σπεύσιππος, Ξενοκράτης), ακόμη και με τον ίδιο τον Πλάτωνα, όταν είναι πεπεισμένος ότι οι δικές του απόψεις βρίσκονται πιο κοντά στην αλήθεια. Ο ίδιος υποστήριζε ότι ανάμεσα στους φίλους και την αλήθεια είναι «όσιον προτιμᾶν τὴν ἀλήθειαν», ενώ προσέθετε ότι ένας στοχαστής οφείλει να θυσιάζει ακόμη και τις προσωπικές του απόψεις, εάν με τον τρόπο αυτό υπηρετείται η αλήθεια («καὶ τὰ οἰκεῖα ἀναίρειν ἐπὶ σωτηρίᾳ τῆς ἀληθείας»).

Ο Αριστοτέλης φεύγει από την Αθήνα (και από την Ακαδημία). Εγκατάστασή του στην Άσσο.

- Μετά τον θάνατο του Πλάτωνα, το 347 π.Χ., ο Αριστοτέλης εγκαταλείπει και την Ακαδημία και την Αθήνα. Ορισμένοι μελετητές αποδίδουν την εξέλιξη αυτή σε προσωπική πικρία του φιλοσόφου, που προέκυψε από το γεγονός ότι η διεύθυνση της σχολής δεν ανατέθηκε στον ίδιο αλλά στον Σπεύσιππο, τον ανιψιό του Πλάτωνα. Επικρατέστερη, πάντως, είναι η άποψη ότι η φυγή του Αριστοτέλη οφείλεται σε πολιτικούς λόγους, και συγκεκριμένα στο εχθρικό για τους Μακεδόνες κλίμα που επικρατούσε τότε στην Αθήνα εξαιτίας των ενεργειών του Φιλίππου, οι οποίες στρέφονταν ενάντια στην πόλη (κατάληψη της Αμφίπολης αρχικά και της Ολύνθου στη συνέχεια).

- Ο Αριστοτέλης, αποδεχόμενος πρόσκληση του φίλου του Ερμιά, τυράννου του Αταρνέα, εγκαθίσταται στην Άσσο, παραλιακή πόλη στη Μ. Ασία απέναντι από τη βόρεια Λέσβο.
- Με την αναχώρησή του από την Αθήνα κλείνει και η πρώτη περίοδος της φιλοσοφικής του δραστηριότητας. Στα έργα αυτής της περιόδου ανήκουν οι ακόλουθοι τίτλοι: *Κατηγορία*, *Περί ἔρμηνείας*, *Τοπικά*, *Αναλυτικά πρότερα*, *Αναλυτικά ὕστερα*, *Ποιητική*, *Ρητορική* (τα δύο πρώτα βιβλία), *Ἠθικά μεγάλα* και στη συνέχεια τα *Φυσικά* (το μεγαλύτερο μέρος), *Περί γενέσεως καὶ φθορᾶς*, *Μετὰ τὰ Φυσικά* (το τμήμα που αναφέρεται στην πλατωνική θεωρία των Ἰδεών), *Ρητορική* (το τρίτο βιβλίο), *Ἠθικά Εὐδήμια*. Σε αυτή την πρώτη περίοδο, η αριστοτελική φιλοσοφία εκκινεί από πλατωνικούς προβληματισμούς. Ταυτόχρονα, όμως, ο Αριστοτέλης αρχίζει να αυτονομείται από τον δάσκαλό του, ασκώντας κριτική σε ορισμένες απόψεις του (θεωρία των Ἰδεών), και σταδιακά διαμορφώνει τη δική του κοσμοαντίληψη.

Στην Άσσο αρχίζει η δεύτερη περίοδος της φιλοσοφικής δραστηριότητας του Αριστοτέλη: ο φιλόσοφος ανακαλύπτει τον κόσμο των ζώων και των φυτών.

- Η εγκατάσταση του Αριστοτέλη στην Άσσο εγκαινιάζει μια νέα περίοδο όχι μόνο στη ζωή του αλλά και στις επιστημονικές του αναζητήσεις. Ο φιλόσοφος στρέφει το ενδιαφέρον του στον κόσμο των ζώων και των φυτών. Στα έργα αυτής της περιόδου συγκαταλέγονται τα: *Περί τὰ ζῶα ἱστορία*, *Περί ζῶων μορίων*, *Περί ζῶων πορείας*, *Μικρὰ φυσικά*, *Περί ψυχῆς*.
- Την εποχή εκείνη ο Αριστοτέλης γνωρίζει, στην Άσσο ή στη Μυτιλήνη, που θα εγκατασταθεί αμέσως μετά, τον Θεόφραστο, έναν νέο ο οποίος θα γίνει ο πιστότερος μαθητής του.

Ο Αριστοτέλης στη Μακεδονία: δάσκαλος του Αλεξάνδρου.

Το 343/2 π.Χ. ο Αριστοτέλης εγκαθίσταται στη Μακεδονία και αναλαμβάνει, κατόπιν πρόσκλησης του Φιλίππου, την αγωγή του δεκατριάχρονου τότε Αλεξάνδρου, διαδόχου του μακεδονικού θρόνου. Για τον σκοπό αυτό επιμελείται και μιας νέας έκδοσης των ομηρικών επών, που θα αποτελέσουν το βασικό εργαλείο άσκησης του εκπαιδευτικού του έργου. Η εκπαίδευση του Αλεξάνδρου γινόταν συνήθως στη Μίεζα, μια μικρή κωμόπολη κοντά στην Πέλλα.

Επιστροφή του Αριστοτέλη στην Αθήνα: αρχίζει η τρίτη περίοδος της φιλοσοφικής του δραστηριότητας. Ο Αριστοτέλης διδάσκει στο Λύκειο.

- Το 335 π.Χ. ο Αριστοτέλης, συνοδευόμενος από τον Θεόφραστο, επιστρέφει στην Αθήνα, μια και οι πολιτικές συνθήκες που επικρατούν στην πόλη την περίοδο εκείνη ευνοούν την επάνοδό του. Συνεχίζει το επιστημονικό και διδακτικό του έργο, όχι πλέον στην Ακαδημία, που τη διευθύνει ο Ξενοκράτης, αλλά στο Λύκειο, ένα δημόσιο γυμναστήριο στον Λυκαβηττό, στο οποίο διδάσκουν αρκετοί ρήτορες και σοφιστές. Στον χώρο αυτό θα ιδρύσει ο Θεόφραστος, μετά τον θάνατο του Αριστοτέλη, μια φιλοσοφική σχολή που θα ονομαστεί *Περίπατος* (πιθανότατα από τη στεγασμένη στοά που υπήρχε στο Λύκειο) και η οποία θα έχει ως στόχο την προβολή και διάδοση της αριστοτελικής φιλοσοφίας.
- Ο Αριστοτέλης θα παραμείνει αυτή τη φορά στην Αθήνα για δώδεκα χρόνια (335-323 π.Χ.) και η περίοδος αυτή θα αποτελέσει μία από τις πιο γόνιμες της πνευματικής και συγγραφικής του δραστηριότητας. Συγγράφει το μεγαλύτερο μέρος των *Πολιτικῶν* και των *Μετὰ τὰ φυσικά*, καθώς και το *Περὶ ζῶων γενέσεως* και τα *Ἠθικὰ Νικομάχεια*.

Ο Αριστοτέλης εγκαταλείπει οριστικά την Αθήνα – Το τέλος της ζωής του.

- Η δεύτερη περίοδος παραμονής του Αριστοτέλη στην Αθήνα συνδέεται με την ωρίμανσή του ως άνθρωπο και στοχαστή, κάτι που αποτυπώνεται και στο συγγραφικό του έργο.
- Ο φιλόσοφος παραμένει στην Αθήνα έως το 323 π.Χ. Τη χρονιά εκείνη πεθαίνει ο Αλέξανδρος και η είδηση αυτή είναι αρκετή για να επαναφέρει στην επιφάνεια τα αντιμακεδονικά αισθήματα των Αθηναίων. Η εξέλιξη αυτή θα επηρεάσει και τη ζωή του Μακεδόνα Αριστοτέλη, δεδλωμένου φίλου του Φιλίππου και δασκάλου του Αλεξάνδρου, στον οποίο απαγγέλλεται κατηγορία για ασέβεια. Αφορμή θα αποτελέσει το γεγονός ότι συνέθεσε ένα ποίημα στη μνήμη του φίλου του Ερμία, δίνοντάς του τη μορφή ενός παιάνα, παραδοσιακού ύμνου στον θεό Απόλλωνα.
- Ο Αριστοτέλης, προκειμένου να αποφύγει το ενδεχόμενο της θανατικής καταδίκης, εγκαταλείπει για δεύτερη φορά την Αθήνα και εγκαθίσταται στη Χαλκίδα, στη γενέτειρα της μητέρας του, όπου και πεθαίνει τον επόμενο χρόνο (322 π.Χ.).
- Η παράδοση αναφέρει ότι, λίγο πριν την αναχώρησή του από την Αθήνα, ο Αριστοτέλης ρωτήθηκε «τίς ἔστιν ἡ τῶν Ἀθηναίων πόλις;». Ο φιλόσοφος απάντησε, αποδίδοντάς της έναν εντυπωσιακό χαρακτηρισμό: την αποκάλεσε «παγκάλη», δηλαδή πανέμορφη. Ταυτόχρονα, όμως, επισή-

μανε ότι πίσω από την ανυπέρβλητη ομορφιά της κρύβεται μια από τις πιο αποκρουστικές ασχήμιες, εννοώντας τη συκοφαντία, που ασκούσαν κατ' επάγγελμα στην Αθήνα.

Η παράδοση αναφέρει επίσης ότι ο Αριστοτέλης ρωτήθηκε και για την αιτία της εσπευσμένης αναχώρησής του από την πόλη. Λέγεται πως εκείνος απάντησε ότι δεν ήθελε να δώσει στους Αθηναίους την ευκαιρία να σφάλουν για δεύτερη φορά σε βάρος της φιλοσοφίας, υπονοώντας τη θανάτωση του Σωκράτη.

Το συγγραφικό έργο του Αριστοτέλη. Ποια έργα του σώθηκαν ως εμάς και πώς; Ποια έργα του χάθηκαν και γιατί;

- Το συγγραφικό έργο του Αριστοτέλη, ήδη από την αρχαιότητα, διακρινόταν σε δύο κατηγορίες:
 - α.** τα *εξωτερικά* (πρόκειται για έργα που απευθύνονταν σε ένα ευρύτερο αναγνωστικό κοινό, εκτός της Ακαδημίας και του Λυκείου, και που για τον λόγο αυτό κυκλοφορούσαν σε μεγάλο αριθμό αντιτύπων),
 - β.** τα *ακροαματικά* (πρόκειται για τα προσωπικά χειρόγραφα του Αριστοτέλη, ορισμένα μάλιστα με τη μορφή σημειώσεων, που υπήρχαν σε ένα και μόνο αντίτυπο και τον βοηθούσαν στη διδασκαλία του στην Ακαδημία ή στο Λύκειο).

Παρά ταύτα, ως τις μέρες μας έχουν φτάσει τα έργα της δεύτερης και όχι της πρώτης –όπως θα ήταν λογικό– κατηγορίας.

- **Εξήγηση του παραδόξου:**

Μετά τον θάνατο του Αριστοτέλη (322 π.Χ.), τα *ακροαματικά* του έργα περιήλθαν στην κατοχή του Θεόφραστου.

Στη συνέχεια, εκείνος τα κληροδότησε στον Νηλέα από τη Σκήψη, τον τελευταίο από τον στενό κύκλο του φιλοσόφου που βρισκόταν στη ζωή.

Μετά τον θάνατο του Θεόφραστου (287/6 π.Χ.), ο Νηλέας έφυγε από την Αθήνα και εγκαταστάθηκε στην ιδιαίτερη πατρίδα του, μεταφέροντας μαζί και τα χειρόγραφα του Αριστοτέλη.

Οι κληρονόμοι του Νηλέα, θέλοντας να αποτρέψουν το ενδεχόμενο να περιέλθουν τα έργα αυτά στην κατοχή των ηγεμόνων της Περγάμου, οι οποίοι προσπαθούσαν να δημιουργήσουν και αυτοί μια μεγάλη βιβλιοθήκη, όπως οι Πτολεμαίοι της Αιγύπτου, τα έκρυψαν σε μια υπόγεια αποθήκη στη Σκήψη.

Στον χώρο αυτό παρέμειναν έως τις αρχές του 1ου π.Χ. αι., όταν και τα ανακάλυψε ο Απελλικών, ένας ονομαστός Αθηναίος βιβλιοφίλος, και τα μετέφερε στην Αθήνα.

Το 86 π.Χ., ο Ρωμαίος στρατηγός Σύλλας κατέλαβε την Αθήνα και, μαζί με τα πλούσια λάφυρα, μετέφερε στη Ρώμη και τα άγνωστα τότε *ακροαματικά* έργα του Αριστοτέλη.

Ύστερα από πολλές περιπέτειες, τα έργα αυτά εκδόθηκαν για πρώτη φορά στο δεύτερο μισό του 1ου π.Χ. αι. από τον Ανδρόνικο τον Ρόδιο. Η έκδοση αυτή προκάλεσε μάλιστα τόσο μεγάλο ενδιαφέρον, ώστε σταδιακά ξεχάστηκαν τα *εξωτερικά* έργα του Αριστοτέλη και έπαψαν να εκδίδονται.

- Ο Αριστοτέλης ασχολήθηκε, με μεγάλη επιτυχία, με πολλούς επιμέρους φιλοσοφικούς και επιστημονικούς κλάδους. Ορισμένοι από αυτούς είναι η λογική, η φυσική, η κοσμολογία, η ζωολογία, η βιολογία, η φυσιολογία, η ψυχολογία, η οντολογία, η ηθική και πολιτική φιλοσοφία, η ρητορική, η λογοτεχνική κριτική.

Ερωτήσεις κατανόησης

1. Πότε και πού γεννήθηκε και πέθανε ο Αριστοτέλης;
2. Πού οφείλεται η συνήθεια του Αριστοτέλη να διαβάζει μανιωδώς βιβλία;
3. Πότε έφτασε για πρώτη φορά ο Αριστοτέλης στην Αθήνα; Για ποιον λόγο εκτιμάται πως επέλεξε να σπουδάσει στην Ακαδημία του Πλάτωνα;
4. Με ποιον τρόπο επηρέασε τη διαμόρφωση της προσωπικότητας του Αριστοτέλη η απουσία του Πλάτωνα από την Αθήνα, κατά τα δύο πρώτα χρόνια της παραμονής του στην Ακαδημία, και η αναπλήρωσή του στη διεύθυνση της σχολής από τον Εύδοξο τον Κνίδιο;
5. Ποια παρανόμια έδωσε ο Πλάτωνας στον Αριστοτέλη και για ποιους λόγους;
6. Πόσο παρέμεινε ο Αριστοτέλης στην Ακαδημία και ποιες ήταν οι σχέσεις του με τον Πλάτωνα, τους υπόλοιπους Ακαδημεικούς αλλά και με τους εκπροσώπους άλλων φιλοσοφικών σχολών;
7. Ποιος εκτιμάται ότι ήταν ο πραγματικός λόγος της αποχώρησης του Αριστοτέλη από την Ακαδημία, αλλά και της συνακόλουθης αναχώρησής του από την Αθήνα μετά τον θάνατο του Πλάτωνα; Ποιοι άλλοι λόγοι αναφέρονται ως πιθανοί από τους ιστορικούς της αρχαίας ελληνικής φιλοσοφίας;
8. Σε ποια περιοχή εγκαθίσταται ο Αριστοτέλης μετά την αναχώρησή του από την Αθήνα; Ποια έργα συνέγραψε κατά τη διάρκεια της παραμονής του σε αυτήν;

9. Ποιες διαπιστώσεις μπορεί να κάνει κανείς για τον τρόπο διαμόρφωσης της φιλοσοφικής κοσμοθεωρίας του Αριστοτέλη από τη μελέτη των έργων του σε αυτή την πρώτη συγγραφική περίοδο της ζωής του;
10. Ποιος επιστημονικός τομέας σχεδόν μονοπώλησε το ενδιαφέρον του Αριστοτέλη κατά τη διάρκεια της παραμονής του στην Άσσο; Ποιο πρόσωπο γνώρισε στην Άσσο ή στη Μυτιλήνη, που έμελλε να εξελιχθεί στον πιο πιστό μαθητή και συνεργάτη του;
11. Σε ποια περιοχή μετοίκησε ο Αριστοτέλης μετά την αναχώρησή του από τη Μυτιλήνη; Ποιου, μετέπειτα επιφανούς, προσώπου ανέλαβε την αγωγή και μόρφωση;
12. Πότε επέστρεψε ο Αριστοτέλης στην Αθήνα και σε ποιον χώρο συνέχισε τη διδασκαλία του; Πώς ονομάστηκε η σχολή που συνέχισε τη διδασκαλία του μετά τον θάνατό του;
13. Ποια επιστημονικά έργα συνέγραψε ο Αριστοτέλης κατά τη διάρκεια της δεύτερης παραμονής του στην Αθήνα;
14. Ποιος ήταν ο λόγος της εσπευσμένης δεύτερης αναχώρησης του Αριστοτέλη από την Αθήνα;
15. Ποια χαρακτηριστικά περιστατικά διασώζει η παράδοση από τις τελευταίες μέρες της παραμονής του Αριστοτέλη στην Αθήνα;
16. Σε ποιες κατηγορίες διακρίνονταν τα έργα του Αριστοτέλη ήδη από την αρχαιότητα; Τι γνωρίζουμε για καθεμία από αυτές;
17. Ποια έργα του Αριστοτέλη έφτασαν τελικά ως εμάς και με ποιον τρόπο; Ποια έργα του χάθηκαν και γιατί;
18. Ποιους επιμέρους φιλοσοφικούς και επιστημονικούς κλάδους θεμελίωσε ή καλλιέργησε ο Αριστοτέλης;